

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (0 5) 209 6170 / (0 5) 209 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Susisteminta informacija
25/20

2025-09-17

Europos Komisijos 2025 m. strateginės ateities įžvalgų ataskaitos apžvalga

Rugsėjo 11 d. buvo publikuota Europos Komisijos 2025 metų strateginė ateities įžvalgų ataskaita pavadinimu „Atsparumas 2.0: ES stiprinimas, kad ji galėtų klestėti turbulencijos ir neužtikrintumo aplinkoje“. Šiame darbe pateikiama pagrindinių ataskaitos tezių ir minčių apžvalga, o norint susipažinti su visu dokumentu, tai galima padaryti paspaudus šią nuorodą¹.

Ataskaitoje atkreipiamas dėmesys, kad reikia pereiti nuo daugiausia reaktyvaus požiūrio į krizes prie proaktyvaus ir į ateitį orientuoto požiūrio, kad būtų galima numatyti įvykius, optimizuoti išteklius ir pasirengti įvairiems ateities scenarijams, nes mūsų pasaulis šiandien yra labiau nei bet kada anksčiau nenuspėjamas. Dokumente išskiriamos 3 sritys, kurios Europai yra svarbios užtikrinant atsparų veikimą iki 2040 m.: taika užtikrinant saugumą, pagrindinių demokratijos vertybių užtikrinimas, žmonių gerovė.

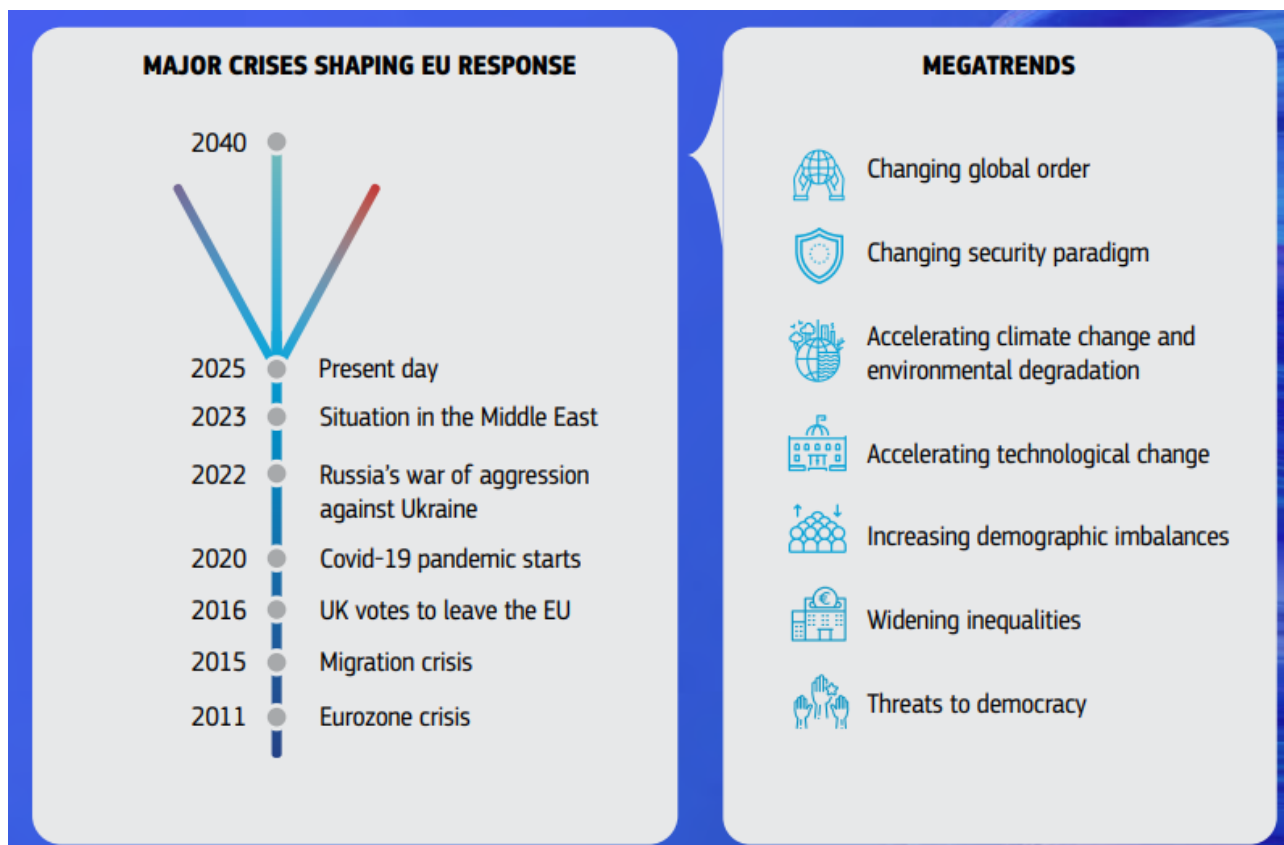
Dokumente taip pat nustatytos 8 veiksmų sritys, kurias įgyvendinant galima sukurti atsparumą Bendrijoje. Tai yra: suderintos ES pasaulinės vizijos kūrimas; vidaus ir išorės saugumo stiprinimas; technologijų ir mokslinių tyrimų galios panaudojimas; ilgalaikio ekonominio atsparumo stiprinimas; tvarios ir įtraukios gerovės užtikrinimas; švietimo pertvarkymas; demokratijos kaip bendro gėrio stiprinimas; kartų tarpusavio teisingumo stiprinimas.

Išvadosse teigiama, kad įgyvendinus veiksmus, kuriais siekiama sukurti atsparią ES 2040 m., remiantis prognozavimo metodais ir procesais, ES galės visapusiškai pasinaudoti savo transformuojančia galia kintančiame pasauliniame kontekste.

Ataskaitoje atkreipiamas dėmesys, kad ES egzistuoja multikrizinėje neužtikrintumo aplinkoje. Per pastaruosius 15 metų ES susidūrė su euro zonos krize, migracijos krize, Brexit, Covid-19 pandemija, Rusijos karu Ukrainoje, karu Artimuosiuose Rytuose. Tarp megatendencijų, kurios formuoja dabarties krizes ir ateitį, išskiriama kintanti tarptautinė tvarka, besikeičianti saugumo paradigma, spartėjanti klimato kaita ir ekosistemų degradacija, spartėjantys technologiniai pokyčiai, didėjantys demografiniai disbalansai, auganti nelygybė ir demokratijai kylančios grėsmės.

Kalbėjimas apie atsparumą susisieja su pirmąja, 2020 m. publikuota strategine ateities įžvalgų ataskaita, kurioje dėmesys atsparumo klausimui buvo skiriamas mokantis iš koronaviruso pandemijos pamokų, tačiau dabar pastebima, kad vėl reikia permąstyti ir stiprinti pasirengimą ir atsparumą, jei ES nori išlikti stipriu žaidėju nuolat kintančiame pasaulyje.

¹ European Commission. Foresight Report2025. Resilience 2.0: Empowering the EU to thrive amid turbulence and uncertainty: https://commission.europa.eu/document/download/bdba60f0-abb3-42f8-b5be-fd35d693b289_en?filename=SFR2025-Report_web.pdf

1 pav. Pagrindinės krizės ir megatendencijos (anglų k.)²

2020 m. ataskaitoje atsparumas buvo apibrėžiamas kaip gebėjimas įveikti krizes siekiant išlaikyti *status quo*. Anksčiau buvo teigiama, kad atsparumas visos sistemos sukrėtimams ir ilgalaikėms tendencijoms reikalauja, kad ES transformuotųsi ir žengtų į priekį tvariai, teisingai ir demokratiškai, tačiau šių metų ataskaitoje pastebima, kad ateities iššūkių mastas, sudėtingumas, įvairovė ir pobūdis reikalauja kitokio atsparumo suvokimo. Atkreipiamas dėmesys, kad reikia pereiti nuo daugiausia reaktyvaus požiūrio į krizes prie proaktyvaus ir į ateitį orientuoto požiūrio, kad būtų galima numatyti įvykius, optimizuoti išteklius ir pasirengti įvairiems ateities scenarijams, nes mūsų pasaulis šiandien yra labiau nei bet kada anksčiau nenusipėjamas.

Ataskaitoje apžvelgiami pagrindiniai pasauliniai pokyčiai (saugumo dėmuo, tarptautinės tvarkos erozija, klimato kaita) ir ES būdingi iššūkiai (ekonominio konkurencingumo siekimas, technologinių rizikų suvaldymas, žmonių gerovės užtikrinimas ir demokratijos apsauga), kurie yra svarbūs kalbant apie ES atsparumą krizėms. Taip pat politikos formuotojams pateikiami galimi veiksmai, kurių reikia imtis šiandien, kad būtų įgyvendinta atsparios ES vizija.

Išskiriamos trys sritys, kurios Europai yra svarbios užtikrinant atsparų veikimą iki 2040 m.:

- 1. taika užtikrinant Europos saugumą.** Teigiama, kad remdamasi savo stipriais gebėjimais ir tarptautiniais aljansais, ES atgrasys ir apsigins nuo piktavalių valstybių ar nevalstybinių subjektų. Tai bus pasiekta derinant karinę galią, visos visuomenės pasirengimą, priemones, leidžiančias ginti savo interesus ir stiprią pasaulinę padėtį bei diplomatiją. Iškeliamas siekis, kad išsiplėtusi ES bus ilgalaikės taikos, saugumo ir gerovės visame Europos žemyne kertinis akmuo;
- 2. demokratijos, žmogaus orumo, laisvės, lygybės, teisinės valstybės ir pagarbos žmogaus teisėms vertybės.** ES remis, gins ir užtikrins šias vertybes bei savo demokratinį modelį viduje ir skleis jas tarptautinėje arenoje. Ataskaitoje teigiama, kad ES užtikrins veiksmingą valdymą per demokratines institucijas ir sudarys sąlygas veiksmingai įgyvendinti žmonių ir įmonių teises ir pareigas;

² Ten pat.

3. **žmonių gerovė.** Tai yra grindžiama vidaus ir ekonominiu saugumu, kokybiškais darbo vietomis, patraukliomis sąlygomis darbuotojams ir įmonėms, tvariu klestėjimu, klimatui neutralia ir klimato pokyčiams atsparia ekonomika bei sveika gamtine aplinka. Išskiriamas kokybiškas, prieinamas ir įtraukusis švietimas ir mokymas bei sveikatos sistema. Teigiama, kad europiečiai drąsiai naudosis saugiomis technologijomis, kurios pagerins jų gyvenimą, tuo pačiu mėgaudamiesi įdomiu darbu, visavertišku gyvenimu, palankiomis sąlygomis kurti šeimas ir auginti vaikus, prieinamais būstais ir saugiais bei kokybiškais maisto produktais.

Kalbant apie „Atsparumo 2.0“ kūrimą, ataskaitoje išskiriamos 8 veiksmų sritys:

1. **suderintos ES pasaulinės vizijos kūrimas: ES pozicijos kaip stipraus, stabilaus ir patikimo pasaulinio partnerio, grindžiamos aiškia strategine koncepcija, stiprinimas.** Siekiant įgyvendinti šį požiūrį, ataskaitoje rašoma, kad ES turėtų stiprinti eurą, jog bendra valiuta užimtų svarbesnę vietą pasaulinėje arenoje ir užtikrinti stabilią reguliavimo aplinką, palankią investicijoms pritraukti. Šalių kandidačių stojimas turėtų būti prioritetas ekonomiškai ir geopolitiškai stipresnei ES. Sparčiai vykstant ES plėtros procesui ir intensyvėjant laipsniškai integracijai, šalys kandidatės, potencialios šalys kandidatės ir artimiausios ES kaimynės turėtų būti palaipsniui integruojamos į ES politikos iniciatyvas;

2. **vidaus ir išorės saugumo stiprinimas: technologijų išmanymo ir į ateitį orientuoto požiūrio plėtojimas, pasinaudojant civilinės ir karinės sferų sinergija.** ES ir jos valstybės narės kartu su šalimis kandidatėmis, artimiausiomis kaimynėmis ir bendraminčiais partneriais turi parengti technologijomis pagrįstą, į ateitį orientuotą požiūrį. Šis požiūris turėtų būti grindžiamas civiline ir karine sinergija, siekiant atgrasyti piktavalius veikėjus ir apsaugoti piliečius, įmones ir pilietinę visuomenę nuo vidaus ir išorės saugumo grėsmių, visiškai laikantis ES vertybių ir tarptautinės teisės. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas supaprastintam sprendimų priėmimui krizinėse situacijose, taip pat ES strateginių veiksmų, pavyzdžiui, saugių skaitmeninių infrastruktūrų, energetikos tinklų, transporto tinklų ir infrastruktūros, kosminės infrastruktūros ir paslaugų, informacijos rinkimo ir analizės sistemų, kūrimui ir įgyvendinimui;

3. **technologijų ir mokslinių tyrimų galios panaudojimas: lyderio vaidmens prisiėmimas formuojant etišką ir mokslu grindžiamą pasaulinį valdymą ir didelio poveikio technologijų apsaugos priemonės.** Ataskaitoje teigiama, kad ES turėtų imtis lyderio vaidmens formuojant pasaulinį viešąjį valdymą ir apsaugos priemonės didelio poveikio technologijoms, ypač novatoriškoms ir klimatui neutralioms technologijoms, įskaitant mėlynąsias technologijas, ir kartu užtikrinti ES kuriamas kritiškai svarbias technologijas. Siekiant pasinaudoti didžiuliu dirbtinio intelekto (DI) transformaciniu potencialu ir teigiamai prisidėti prie visuomenės gerovės, ES ir jos valstybės narės turi užtikrinti, kad pažangiausias DI būtų saugiai plėtojamas Europoje, o jo diegimas ir sklaida atitiktų Europos vertybes – orumą, teisingumą ir solidarumą, kartu sistemingai rengiantis giliems pokyčiams, kuriuos DI sukels, pavyzdžiui, darbo rinkoje ir saugumo srityje. Nustatydama pasaulinius standartus ir kurdama strateginę autonomiją pagrindinių DI mokslinių tyrimų, infrastruktūros ir pagrindinių modelių srityje, ES gali užtikrinti, kad DI pertvarkomoji galia taptų gerovės, įtraukties, saugos, saugumo ir demokratinio pasitikėjimo varomąja jėga. Siekdama įtvirtinti savo vertybes, ES turi gebėti daryti įtaką technologinių sistemų ir infrastruktūros kūrimo procesui bei jų optimizavimo tikslams. Šiuo atveju svarbu yra klausimų koordinavimas su valstybėmis narėmis, finansinė parama, strateginių projektų (pavyzdžiui, saugių duomenų centrų ir pažangiausių Europos pagrindinių DI modelių) reguliavimo supaprastinimas, atvira mokslo veikla, ES mokslinių tyrimų infrastruktūros plėtra, reguliavimo bandymų aplinkos, skaidrūs standartai ir tvirta institucinė priežiūra;

4. **ilgalaikio ekonominio atsparumo stiprinimas: gebėjimo užtikrinti tvarų ir įtraukų augimą didinimas.** ES turi stiprinti gebėjimą užtikrinti integracinį ir tvarų augimą kartu su gebėjimu greitai įsisavinti ir prisitaikyti prie išorės sukrėtimų. Ji turėtų stengtis stiprinti ir pertvarkyti pramonės šakas, kad būtų galima pasinaudoti naujų technologijų teikiamais kolektyviniais privalumais. ES turėtų atlikti išsamų dabartinių ir būsimų sektorių, ypač tų, kurie yra svarbūs jos strateginei autonomijai, vertinimą ir imtis nuoseklių veiksmų, kad sustiprintų tiekimo grandines, išteklius (įskaitant įgūdžius), pajėgumus, gebėjimus ir kontrolę, kartu užtikrindama ekonominę, socialinę ir teritorinę ES sanglaudą;

5. **tvarios ir įtraukios gerovės užtikrinimas: socialinės rinkos ekonomikos ir teisingo perėjimo prie švarios ekonomikos rėmimas.** ES turėtų toliau stiprinti socialinę rinkos ekonomiką ir teisingą perėjimą prie švarios (klimatui neutralios) ekonomikos. Tai turėtų apimti tolesnę paramą mokesčių perkėlimui nuo darbo apmokestinimo prie neigiamų išorinių veiksnių apmokestinimo, siekiant užtikrinti subalansuotą tvarių mokesčių pajamų šaltinį, taip pat tvarių produktų ir paslaugų prieinamumą ir įperkamumą. Siekdama teisingo perėjimo, ES turėtų atnaujinti savo dėmesį laiku teikiamai ir konkrečiai paramai bei bendradarbiavimui su paveiktomis bendruomenėmis ir grupėmis, taip pat patraukliai vizijai apie gyvenimą be anglies dioksido išmetimo į aplinką. ES turėtų toliau svarstyti naują socialinę sutartį, kuri atkurtų pasitikėjimą visų europiečių labui, atnaujintų socialinės gerovės politiką ir sutelktų dėmesį į aukštos kokybės viešąsias paslaugas, taip pat į regionus ir gyventojus, kuriuos labiausiai veikia skirtumai;

6. **švietimo pertvarkymas: švietimo reformos derinimas su į ateitį orientuota darbo rinkos ir socialine politika.** ES ir jos valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę pertvarkyti švietimą ir darbo rinką atsižvelgiant į naujas technologijas, demografiją, būsimus pokyčius ir transformacijas. Tai reiškia, kad reikia įtvirtinti mokymąsi visą gyvenimą kaip visuomenės normą, užtikrinti saugią ir palankią vaikystės aplinką, suderinti mokymo programas su būsimais įgūdžių poreikiais ir sukurti lanksčias galimybes pereiti nuo švietimo ir mokymo prie užimtumo. Taip pat reikia skatinti prisitaikymą ir kūrybiškumą, rengti piliečius ne tik konkrečioms darbo vietoms, bet ir daugybei pokyčių per visą gyvenimą. Didinant besimokančiųjų mobilumą nuo mokyklų iki universitetų, kad jie galėtų pasinaudoti geriausiu Europoje siūlomu išsilavinimu, jie bus parengti neapibrėžtumui, atvirumui ir kritiniam mąstymui. ES reikia aiškaus požiūrio, kad būtų pritraukta ir išugdyta tiek kvalifikuota darbo jėga augančiai paslaugų ir priežiūros ekonomikai, tiek intelektinis potencialas, reikalingas jos mokslinių tyrimų ir inovacijų potencialui stiprinti, tuo pačiu išvengiant regioninių disbalansų. Derindama švietimo reformą su į ateitį orientuota darbo rinkos ir socialine politika, ES gali paversti radikalius pokyčius galimybe didesniai teisingumui, įgalinimui ir kartų solidarumui;

7. **demokratijos kaip bendrojo gėrio stiprinimas: poliarizacijos mažinimas, bendruomenių stiprinimas ir demokratinių standartų užtikrinimas.** ES turėtų imtis veiksmų, kad kovotų su poliarizacija, manipuliavimu informacija ir dezinformacija, kurią sustiprina socialinė žiniasklaida ir dirbtinio intelekto algoritmai. Tai turėtų apimti žiniasklaidos ir skaitmeninio raštingumo klausimų sprendimą bei patikimų ir nepriklausomų informacijos ekosistemų, kurios padeda kurti bendras diskusijų erdves, peržengiančias informacijos burbulus, rėmimą. Mokykloms turėtų būti suteikta daugiau galių, kad jos galėtų geriau atlikti savo svarbų vaidmenį skatinant žiniasklaidos raštingumą ir ugdant atsparumą dezinformacijai. Reikia imtis įrodymais pagrįstų ir koordinuotų veiksmų, kad jauni žmonės būtų apsaugoti nuo neigiamo socialinės žiniasklaidos ir skaitmeninių technologijų poveikio, ypač jų psichinei sveikatai ir gerovei, ir kad jie galėtų geriau pasinaudoti jų teikiamais privalumais. ES turėtų stiprinti paramą socialinei sanglaudai ir bendruomenių kūrimui, taikydama novatoriškus būdus įtraukti vietos bendruomenes ir bendradarbiauti su jomis, įskaitant dalyvavimo teritorinės plėtros priemones. ES, valstybės narės ir šalys kandidatės turėtų ryžtingai siekti bendros ES vizijos (žr. 1 pagrindinę sritį), saugoti ir skatinti teisinę valstybę, žiniasklaidos laisvę ir pilietinės visuomenės laisves, stiprinti priemones, skirtas kovoti su užsienio manipuliavimu informacija ir kišimusi bei dezinformacija.;

8. **kartų tarpusavio teisingumo stiprinimas: užtikrinimas, kad šiandien priimami sprendimai nekenktų ateities kartoms.** ES turėtų parengti kartų tarpusavio teisingumo sistemą, kuria siekiama užtikrinti, kad šiandien priimami sprendimai nekenktų ateities kartoms ir didinti skirtingo amžiaus žmonių solidarumą ir įsitraukimą, o tai padės demografinius pokyčius paversti galimybe, o ne destabilizuojančia jėga. Ši sistema turėtų būti tarpdisciplininė ir siekti sumažinti sudėtingas, tarpusavyje susijusias pažeidžiamumo priežastis, kurios kelia grėsmę Europos visuomenių atsparumui, pradedant klimato kaita ir baigiant pagrindinių paslaugų teikimu, prieiga prie sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugų ar socialine įtrauktimi. Strategija turėtų leisti pritaikyti Europos politiką dabartinei ir ateities kartoms, persvarstant ir koreguojant mūsų sprendimų priėmimo procesą, kad jis būtų grindžiamas vertybėmis ir tikslais, leidžiančiais europiečiams klestėti ilgalaikėje perspektyvoje.

Išvadose teigiama, kad įgyvendinus veiksmus, kuriais siekiama sukurti atsparią ES 2040 m., remiantis prognozavimo metodais ir procesais, ES galės visapusiškai pasinaudoti savo transformuojančia galia kintančiame pasauliniame kontekste. ES turės spręsti įvairių ilgalaikių pasaulinių pokyčių pasekmes ir savo specifinius iššūkius, išsamiai aprašytus ataskaitoje. Nuoseklios priemonės ir valdymas galiausiai suteiks ES galimybę susidoroti su staigiais krizės ir struktūriniais pokyčiais. Tam reikia mąstyti plačiau nei trumpalaikiai ir vidutinės trukmės politiniai ciklai ir priimti požiūrį, kuris geriau įvertina šiandien pradėtų politikos priemonių ilgalaikį poveikį, taip pat jų patvarumą skirtingais ateities scenarijais.

Dokumente atkreipiamas dėmesys, kad nuo 2026 m. šios ataskaitos bus rengiamos remiantis patikimu prognozavimo procesu, įskaitant alternatyvių galimų ateities scenarijų tyrimą, nuosekliai taikant įvairias politikos priemones. Be metinių ataskaitų skelbimo, Komisija užtikrins, kad per visą naują kadenciją prognozavimo priemonės būtų visapusiškai integruotos į politikos formavimą, kad mūsų politika būtų veiksmingesnė ir labiau orientuota į ateitį, o ES galėtų daryti ilgalaikį ir reikšmingą poveikį vis sudėtingesnėje aplinkoje. Tai bus grindžiama per pastaruosius metus sukurtais tvirtomis prognozavimo galimybėmis, kurios buvo specialiai sukurtos siekiant numatyti ir spręsti neapibrėžtumą. 2026 m. strateginės prognozės ataskaitoje daugiausia dėmesio bus skiriama ES ateičiai kintančiame pasaulyje.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Patarėjas Giedrius Kanapka, tel. (0 5) 209 6874, el. p. giedrius.kanapka@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2025